

Innehåll:

Band 4:A

G. A. Kronheffer berättar för Bertil Dahlberg i juli 1979 om sina upplevelser och erfarenheter av "Syndikalismen" i Härjedalen och ger en bild av rörelsens historiska utveckling i landskapet.

SAC först i Härjedalen.

Bodarsjöns LS.

"Rallarnas" betydelse.

Vemdalens LS.

"Norrlands Skogs- o. Lantarbetare-förbund".

"LS slag i slag i Härjedalen".

Första skogsarbetar-striderna.

Flera LS bildade av skogsarbetare.

"Ungsocialistisk" tradition i Linsell.

LS "i varenda by".

"`Rörelsen` ... snabbt och starkt rotfäste i Härjedalen".

Tio procent (10%) tillhörde LS.

"stridsfyllda år".

"kvalité ... hos medlemmarna."

Överhögals LS ... "kontroll" och "konflikter".

"föra striden gemensamt".

"konflikterna stärkte LS anseende"

"framgångsrika aktioner ... överallt"

Diskussioner med Ivar Wennerström.

"många av LS medlemmar ... stängdes ute."

"Många ... fick emigrera."

"Härjedalens Ansvarskännande Folk".

"en enda olöst konflikt i Härjedalen."

"Skräddare Berglöw".

"Knätt-Lars".

"LS ... egentligen väldigt fruktad"

Band 4:B

Landshövdingens-ingripande.

Några "onödiga aktioner."

"kunskaper ... idealitet och vilja"

Albert Liiv.

"många andra"

"våldiga konflikter ... mellan organisationerna".

"Men i Lillhärdal ... överenskommelse."

"Sen ... spreds ... samarbetstankarna".

"`Härjedalens Fackliga Samorganisation`".

Material om samarbetet bortkastat.

"tanken på det ... kom från Norrbotten."

Om organisations-samarbetet i tidningen "Arbetaren" 1932.

"Syndikalistiska Ungdomsförbundet ... stark ställning."

"alla ... kända agitatorer"

"`Sommarting`"

"Arbetaren ... väldigt spridd"

"Severin ... särskilt uppmärksammas"

"egna krafter" och egen "agitations-tidning".

Tage Lindbom och "arbetarrörelsens första generation."

"en `folkrörelse` i Härjedalen."

Forskare och avhandlingar.

Ströms Vattudal och Jämtland.

I Härjedalen "förblev organisationen stor och stark."

Band 4:A

G. A. Kronheffer berättar för Bertil Dahlberg i juli 1979 om sina upplevelser och erfarenheter av "Syndikalismen" i Härjedalen och ger en bild av rörelsens historiska utveckling i landskapet.

Dahlberg: Ja, nu sitter vi här igen Kronheffer och jag och vi är redan i juli månad. Det har ju dröjt ett tag innan vi kunde ta opp det här igen. Men i alla fall ... den här gången så har du lovat att du ska berätta lite grann om Härjedalen och om dina erfarenheter och upplevelser från det området, där du ju varit ganska mycket. Ska du göra det?

SAC först i Härjedalen.

Jaha. Ja, Härjedalen, det är ju känt i hela landet som den mest "syndikalistiska" landsändan i Sverige. Och det kan man nog ... finns det fullt fog för att säga att det är så. För det finns inget helt landskap mer än Härjedalen, där "syndikalismen" blev en "folkrörelse" och där så stor del av den vuxna arbetande befolkningen tillhört SAC (Sveriges Arbetares Centralorganisation, skr. anm.). SAC var den starkaste organisationen i årtionden i Härjedalen och det var väl också den första med rent facklig karaktär. För dom som fanns fackligt organiserade tidigare skulle jag tro var inte annat än dom järnvägsmän, som var anställda vid trafiken ... Orsa - Sveg - banan och dom var väl då tämligen mangrant organiserade i "Järnvägsmanna-förbundet". Men jag tror inte att "förbundet" hade någon avdelning i Sveg utan dom tillhörde nog troligen Orsa-avdelningen. SAC är den första fackliga rörelse som kom till Härjedalen. Och ... när det började ...? Det var väl 1916 ... jag tror, att dom fick den första "Lokala Samorganisationen" i Härjedalen.

Bodarsjöns LS.

Det var Bodarsjöns LS (Lokala Samorganisation av SAC, skr. anm.) strax söder om Sveg, den bildades då 1916. Det var ju så, att 1915 och 1916 ... och ... hela kriget, så vart det mycket jobb i skogen, dels med ... kolningar och så med tjär-tillverkning - dom startade tjärfabriker lite här och var i landet och tog ju fram tjära bl.a. rent fabriksmässigt i st. f. den gamla metoden med "tjärdalar". Så kunde dom ta vara på en massa andra saker också, oljor och annat, ur tjärstubbar. Och det byggdes en sån tjärfabrik i Bodarsjön nedanför Sveg där och mycket jobb var det i skogen. Det fanns ett annat näringsfång vid den tiden i skogen också, det var att plocka kåda i skogen. Det var en väldig åtgång på kåda här då, som tyskarna köpte och använde till olika saker i den kemiska industrin. Det användes kanske också någon del av den i krigsindustrin.

"Rallarnas" betydelse.

Jag skulle tro, att det var dom som kom opp och arbetade med byggnaden av tjärfabriken, alltså anläggnings-arbetarna som bildade LS. Det var ju vanligt den tiden att anläggningsarbetarna inom SAC ... dvs. "rallarna" var ju en resande arbetarkår och

kom det några stycken till en plats så bildade dom nästan alltid en LS. Så blev det också i Bodarsjön. Någon stor LS blev det inte och den upphörde också efter ett par år. När man kom fram till 1920, då blev det slut på tjärkonjunkturen och fabrik efter fabrik inställde driften och det blev det också i Bodarsjön. Men LS flyttade då över till Sveg, som hade bildats 1917.

Men 1916 bildades också en annan LS, den andra i ordningen i Härjedalen och det var Vemdalens. Det var skogsarbetare som bildade Vemdalens LS. Annars dom LS, som bildades före 1920, dom bildades nästan i de flesta-fall av järnvägsarbetarna, som kom till Härjedalen då när båda banbyggena, "Inlandsbanan" genom södra Jämtland och Härjedalen och Orsa - Sveg och så "Sveg - Hede - banan". Det var dom som tog initiativet till bildande av flera LS (förtydl. skr. anm.).

Vemdalens LS.

Men Vemdalens LS är i det fallet ett undantag för där bildades LS av skogsarbetare(alltså 1916 enl. ovan, skr. anm.). Det är väl möjligt, att det var skogsarbetare som kommit i kontakt med "syndikalismen" tidigare vid järnvägsbygget - men det var skogsarbetare. Och det kan med visst fog sägas, att Vemdalens LS är den första skogsarbetar-fackförening i Norrland då efter "Storstrejken".

"Norrlands Skogs- o. Lantarbetare-förbund".

Före "Storstrejken" fanns det en skogsarbetar-organisation som hette "Norrlands Skogs- o. Lantarbetare-förbund". Det var en liten organisation och den hade sin tyngdpunkt där i Södra Norrland, i delar av Hälsingland och Dalarna. Men av någon anledning så hade dom också fått fotfäste i Härjedalen efter Hoa-ån, alltså i Ytterhogdal med Överhogdal och opp till Bryngelhögen. Jag har träffat sådana, som var med i "rörelsen" där, bl.a. en som jag hade mycket att göra med 1921 och 1922, han hette Nyhlund, en svensk-amerikan. Han fick ge sig Han var ledande inom den där "skogsrörelsen" och fick inget jobb sedan hos bolagen och reste då till Amerika. Den vintern jag var i Överhogdal, då hade han kommit hem och var hemma i ett och ett halvt (1 ½) år och han berättade en hel del om dom händelserna. Och "Storstrejken" den medförde ju det resultatet för det här "skogsarbetar-förbundet", att det sopades bort.

"LS slag i slag i Härjedalen".

Men annars då ... Vemdalens LS kom då sedan som den första rena fackliga skogs-organisationen och det var 1916 på sensommaren, som den bildades. Sen kom LS slag i slag i Härjedalen. Där bildades ju då ...1917 kom Svegs LS och det var anläggnings-arbetare som bildade Svegs LS. Överhogdal, Ytterhogdal, Älvros, hela vägen ... alla dessa LS mellan Sveg och mot Jämtlands-gränsen efter "Inlands-banan" - det var "anläggnings-arbetarna", "järnvägs-arbetarna", som bildade dom. Men dom fick starkt inslag från ortsbefolkningen på en del ställen: I Ytterhogdal var så fallet och även i Överhogdal och ... i någon mån också i Älvros. Och dom där Det gick ofta så till förr, att dom LS, som "anläggnings-arbetarna" bildade, dom upphörde med sin verksamhet, när arbetet var slut - men så skedde inte här. Det hade kommit så pass mycket skogs-arbetare in i de här LS-na, så att dom kunde uppehålla organisationen i fortsättningen. Och det blev också aktiva organisationer.

Första skogsarbetar-striderna.

De första stora skogsarbetar-striderna i Härjedalen de utkämpades då i Överhogdal 1919 (årtalet är korr. p.g.a. felsägning, skr. anm.) på vintern ... däruppe brukade man kalla den för "Alftavintern". Det var Alfta Trävaru-bolag som hade köpt stora stämplingar där och hade hundratals man anställda och det blev konflikter. Och där försökte man då för första gången, det jag vet, att tillämpa "registret" i skogen. Och dom anställde i Överhogdal en som hette Granström, en pojke från Frånö, som var där och han skulle då organisera upp "registret" (en på ideologisk grund utarbetad metod för pris-sättning, statistik-föring och arbets-förmedling, se "G. A. Kronheffer ... maj och juni 1979" under rubr. "Registret" o. forts.! se äv. "G. A. Kronheffer ... april 1980" und. rubr. "Förhållandet: 'Register' och 'skogsavtal'"! skr. anm.). Det var väldigt svårt och ... det blev "öppna konflikter". "Register-pris-sättningarna" respekterades inte. De respekterades till stor del av ortsbefolkningen, som - med undantag för dom större bönderna - var med i SAC.

Men det kom "strejk-brytare" nerifrån Hälsingland. Särskilt från Bjuråker och Bergsjö och Delsbo kom det "strejk-brytare" upp till Härjedalen då, så "striderna" slogs sönder. Men LS ... hade blivit så pass stabila organisationer, så att i varje LS där, som "anläggnings-arbetarna" lämnade efter sig, så fanns det en verklig kärntrupp kvar som fortsatte verksamheten (mening, tolk, och red. skr. anm.).

Flera LS bildade av skogsarbetare.

Och sen kom det då också att omkring ... strax... ja, 1918, 1919 och 1920, då bildades många LS i Härjedalen av skogsarbetare. Och då är det inte längre "anläggnings-arbetare"- "rallare", som tar initiativet. Då kom ju Lillhårdals LS 1919, som bildades efter ett föredrag av en skogsarbetare - bonde var han väl men tillhörde SAC i Ängersjö, som var en utav dom mera kända "syndikalisterna" i de där områdena. En bra talare och debattör var han (tal. syftar förmodl. på Strömgren, se nedan, skr. anm.). Han medverkade då till bildandet av Lillhårdals LS 1919. I Linsell bildades LS också 1919. Den utgick väl ... det var väl skogsarbetare men några av dom, Lind (se Gottfrid Lind, aug. 1974! skr. anm.) ... och ett par stycken till, dom hade väl gjort bekantskap med SAC och "syndikalismen" året förut, när dom började jobba på "Sveg - Hede - banan". Men annars så har nog LS bildande i Linsell ... orsaker som ligger längre tillbaka i tiden och vilar på en annan tradition och det var ... det kom "ungsocialister" ... (förtydl. skr. anm.).

"Ungsocialistisk" tradition i Linsell.

Linsell är väl kanske den första plats i Härjedalen där "syndikalistiska" idéer och "ungsocialistiska" idéer predikades. För där såldes tidningarna "Brand" och "Folkviljan" (tal. syft. på de "ungsocialistiska" tidningarna "Brand", vars första nr. utkom redan 1898 och "Nya Folkviljan", som utgavs fr.o.m. 1906, skr. anm.) så tidigt som ... ja, före ... första världskriget. Jag har träffat en, som var med i SAC ... ifrån 1915 och 1916 tills han dog för för två.. tre år sedan, man kallade honom för "Jämt-Erik". Han och en till dom kom på luffen ifrån Orsa ... 1913 var det väl ... och opp till Härjedalen och kom till Linsell en kväll. Det var ett litet kafé där och där var det en som sålde "Nya folkviljan" och "Brand" ... Och det där var väldigt intressant, när man fick höra det först, så jag frågade Lars Sjöberg, som var en utav de mera kända "syndikalisterna" i Härjedalen - han skrev mycket i våra tidningar. ...

Då talade han om, att ... det kom dit två bröder, värmländska verkstads-arbetare egentligen, som hade blivit "svartprickade" efter "Storstrejken" och dom slog sig på skogsarbete och kom till Härjedalen något av åren då. Dom var aktiva "godtemplare" så dom gick in i "godtemplar-logen" i Linsell (uttal. /'lå: 'sj'/, lokala avd. inom nykterhets-organisationen IOGT, skr. anm.) Och dom började där att sprida sina tidningar och "ungsocialistiska" skrifter och ... fick en stor grupp bland dom yngre i Linsell med sig där. Så dom bildade en "ungsocialistisk" klubb troligen 1918. ...

Jag har för resten sett ... läst brev ... brev-växling ... mellan Lars Sjöberg i Linsell och Hinke Bergegren (en av huvudfigurerna inom den "ungsocialistiska" rörelsen, skr. anm.)... Meningen var att "Hinke" skulle komma opp när dom skulle bilda klubben men han fick förhinder. Det var någon annan ... men dom bildade en klubb där. Och ... det bildades också i Glöte en klubb men den kom aldrig i någon riktig verksamhet men klubben i Linsell var mycket aktiv och verksam. Och ... några av dom mera aktiva inom klubben det var ... jag nämnde här Lars Sjöberg och så var det Lars Bengtsson, det var Lind (Gottfrid Lind, se ovan! skr. anm.), det var Georg Asp och hans bror och några till (se Georg Asp aug. 1974! skr. anm.). - Dom tog sen det initiativet till bildandet av Linsells LS. Det är möjligt att den där Strömgren ifrån Ängersjö (se ovan i samb. m. Lillhårdals LS bildande! skr. anm.) medverkade även här men det är jag inte säker på. Men Linsells LS bildades då (1919 enl ovan, skr. anm.) och sen kom det LS överallt där.

LS "i varenda större by".

Så när jag kom till Härjedalen, det var 1923 i december, då fanns det nog LS i praktiskt taget varenda större by i Härjedalen. Det fanns över tjugu (20) LS då, när jag kom till Härjedalen, inom det egentliga Härjedalen. - Härjedalens distrikt ("Härjedalens distrikt av SAC", skr. anm.) sträcker sig utanför landskapets gränser. Både Ängersjö ... och Vänsjö t.ex., dom ligger ju egentligen inom Hälsingland, det är Jämtlands län men landskapet Hälsingland, dom tillhörde distriktet. Likaså Sörsjön som ligger i södra Jämtland i Råtan, dom tillhörde också distriktet då. - Men tar man bort dom, så var det ett tjugu-tal (20) inom det egentliga Härjedalen och medlemsantalet torde vid den tiden ha närmast sig ett tusen (1.000). Av dom var då fortfarande något hundra-tal "järnvägsarbetare" (benämnd "rallare", se ovan! skr. anm.).

"Rörelsen" ... snabbt och starkt rotfäste i Härjedalen".

Men det blev som sagt ett väldigt aktivt distrikt och ... man kan ju fråga sig vad det berodde på, att "rörelsen" fick så snabbt och starkt rotfäste i Härjedalen. Och ... ingen har väl försökt att forska och klargöra vad sammanhang det där har. Men jag tror, att det berodde mycket på, att vi kom först med organisations-idéerna där och då fick vi dom bästa elementen, dom aktiva och dom som var självständiga och som ville ändra på förhållandena. Dom fick vi som medlemmar och därför blev det den kvalite det blev i SAC:s distrikt i Härjedalen. "Skogs- o. Flottnings-arbetareförbundet" kom ju sedan efteråt och organiserade där och många av dom gick helt enkelt med i "Skogs-arbetareförbundet" för att man trodde, att man då ... skulle slippa ifrån blockader och strider (först 1961 fick org. det senare namnet, när flottningen alltmer försvann i älvarna och ersattes av bil-transporter, varför det förstnämnda namnet således gäller på 1920-talet, vanl. uttal. "Skogs o. Flottnings", skr. anm.). Så det var mycket ... andra sorts element till stor del som kom med "Skogsarbetare-förbundet" - dom fick också ... sitt största uppsving i Härjedalen under dom år, då våra LS förde stora strider där. ... På en del platser fyllde dom faktiskt samma uppgift som "Arbetets Frihet" (se nedan! skr. anm.)

kom att göra sedan - även om man i övrigt inte ska jämföra de här båda "rörelserna". Men det här jag sa, det tror jag man kan säga.

Tio procent (10 %) tillhörde LS.

Då kom ... under hela ... från 1920 och framöver till slutet av 1920-talet ... höll LS ställningen helt och hållet. Jag tror att det fanns ... när det var som mest ... det torde vara 1924, så var det över tolv-hundra (1.200) medlemmar i våra LS inom det egentliga Härjedalen. Och ställer man då det i relation till befolkningsmängden, som var tolv tusen (12.000), så skulle det innebära att ungefär tio procent (10 %) ... av hela befolkningen, som skulle ha tillhört SAC. Procent-talet skulle alltså ... (otydl., skr. anm.) vara mycket större, om man håller sig till den vuxna befolkningen och till dom som egentligen var arbetare. Så där var nog SAC starkare än vad ... LO var någonstans på den tiden inom den rena landsbygden. Kom man till ... (otydl., skr. anm.) dom stora industri-orterna låg det ju annorlunda till. Och den där ställningen har Härjedalen behållit sedan också. Det är väl ... inom det egentliga Härjedalen i dag lär det väl vara kanske sju hundra (700) medlemmar eller nånting (alltså juli 1979, skr. anm.). Hela distriktet är väl mellan ett tusen och elva hundra (1.000 - 1.100) nånting men inom det egentliga Härjedalen lär det väl vara nånting på sex-, sju-hundra (6-, 700).

Och befolkningsmängden är i stort sett densamma nu som den var 1920 - den är kanske t.o.m. något lägre än den var p.g.a. utflyttningarna som har varit. Och det innebär ju, att fortfarande ... leder Härjedalen som "syndikalistiskt" landskap. Om man ser det i relation till folkmängden, så är Härjedalens distrikt fortfarande det starkaste "syndikalistiska" distriktet. Relativt sett är det många gånger starkare än Dalarna t. ex. om man ser det i förhållande till befolknings-mängden. Och ... det var ju en ... väldig - måste jag säga - kvalité på medlemmarna inom distriktet. Jag ... var inte obekant med förhållandena i Härjedalen innan jag kom dit genom de strider som fördes.

"stridsfyllda år".

Jag nämnde här den s.k. "Alftavinterns" strider i Överhogdal (1919, se ovan! skr. anm.). Sen kom ju 1921 de mycket omfattande konflikterna i Ängersjö och trakterna däromkring som fördes av LS. Och så sen ... i Linsell var det också skogs-konflikter, fast man där ganska tidigt försökte tillämpa "registret" (se ovan! skr. anm.). Det var strider på våarna lite överallt ... efter flott-lederna ... och så kom ju då 1922 den där "stora skogsarbetar-striden", som en tid fördes gemensamt av "Skogs- o. Flottnings-arbetareförbundet" och SAC. Samarbetet bröts, när det blev förhandlingar i Stockholm - men i Härjedalen fortsatte samarbetet. Dom vägrade att gå med på den uppgörelse, som träffades i Stockholm, och fortsatte konflikten. Och en av dom ledande inom "förbundet" ... i Härjedalen, Gustaf Becker, han gick över till SAC efteråt ... och han har ju också skrivit en broschyr om den där konflikten. "Den stora skogsarbetar-striden" heter den. Det var alltså stridsfyllda år hela tiden och och det måste ha varit väldiga påfrest-ningar på LS p.g.a. de här konflikterna. Men dom höll ställningen och var den dominerande organisationen ända till ... ja, framöver tretti-talet (1930-talet) också föresten.

"kvalité ... hos medlemmarna."

Och ... när jag kom till Överhogdal ... och gick in i LS där (enl. ovan i dec. 1923, skr. anm.), då var det väl kanske ett femtital medlemmar i LS. Vi ökade ganska mycket under vintern genom den agitation vi bedrev på skogarna där. Det var första gången jag

träffade "Härjedalingar". Och jag blev faktiskt ... fast jag kände till, att Härjedalen var nånting speciellt ur "syndikalistisk" synpunkt, så blev jag faktiskt överraskad över den kvalité man mötte där hos medlemmarna. Och det var ingen ... och den aktiva kadern var förhållandevis stor inom Överhogdals LS men ... jag kunde ju konstatera sedan, att det var på samma sätt inom hela Härjedalen och i alla våra LS där.

Överhogdals LS ... "kontroll" och "konflikter".

Så ... jag kom dit då och blev kvar där och jobbade på vintern med timmer-lastning. Furudals Ångsåg, alltså Hedlund, hade köpt stora stämplingar där och hade ständiga drivningar. Och det var mycket folk nerifrån Våmhus, Orsa och från Furudal, som väl var nästan livegna under Hedlund ... då dom jobbade. Så var det då dom i Överhogdal och resten kom ifrån lite olika håll. Det var en väldig rusch i skogen där under vintern. Och där ... träffade ju man

Det var så, att LS hade ... en väldig kontroll över det hela där. Och man försökte också tillämpa "registret" (se ovan!, skr. anm.) och lyckades väl också i någon mån. Men annars så hade dom en viss kontroll över ... arbets-tillgången. Dom lyckades driva igenom, att alla som kom och sökte jobb skulle först ta kontakt med LS "register-förare". Det var en ung och duktig pojke, en bondson; som hette Svante Svensson. Och han var oerhört beläst den där grabben men var ingen som bara levde i böckernas värld, för han var också aktiv ute i arbetet och ... trots sin ungdom så var han nog den bästa kraft som Överhogdals LS hade då. Även där blev det konflikter då på vintern. När arbetet hade pågått en tid, så lade dom ner arbetet på skogen där - även dom som Hedlund hade skickat upp ner-ifrån Dalarna.

"föra striden gemensamt".

Och det blev stort gemensamt möte med avdelningen i Överhogdal, "Skogsarbetare-förbundet" (avd. av "Skogs- o. Flottnings" enl. ovan o. i forts., skr. anm.) och så LS och så dom, som kom ner-ifrån Dalarna. Det var ... praktiskt taget hela "Skogs-arbetare-förbundets" avdelning i Våmhus, dess ordf. Hinders och så en, som hette Bengt Johan Olsson ... tillhörde styrelsen där. Dom var med däroppe. Och ... vi hade ett stort gemensamt möte, fullpackat i förenings-huset, och beslöt att vi skulle föra striden gemensamt och skulle då där ledas av en "strejk-kommitté", som skulle tillsättas med ... fem (5) man: med ... två (2) ifrån LS och en (1) ifrån "Skogsarbetare-förbundets" avdelning i Överhogdal och så två (2) ifrån de här medlemmarna från Dalarna, som hade kommit upp. Och det var Hinders och så Bengt Johan Olsson, som kom med. ...

Och vi, som lastade timmer också, vi blev indragna i den där konflikten. För Hedlund, han ... av någon anledning hade han fått för sig, att det var vi som hade timmer-lastningen, som främst låg bakom den där konflikten. Så vi blev helt enkelt avskedade. Konflikten pågick en vecka. ... Då kom Hedlund upp dit i sällskap med "förbundets" ombudsman - han blev sekreterare sedan och hette Ivar Enberg - och skulle förhandla om konflikten och få uppgörelse till stånd. Jag minns, att klockan var inte sju (7) på morgonen i baracken, så kom Bengt Johan Olsson och Hinders med häst och släde upp dit och sökte upp mig, då jag var ordf. i "strejk-kommittén", och talade om, att nu först när Hedlund själv har begärt ingripande från "förbundet", då ingriper man. Men när vi ville ha hjälp, då hänvisade dom bara till, att det var avtal träffat och det var inget att göra åt konflikten och att dom skulle gå tillbaka. Så ... följde jag med dom ner då och kallade samman "strejk-kommittén" och Enberg var med där. Och vi förklarade, att det

här har vi kommit överens om, att inga "huvud-organisationer" ska bli engagerade i den här konflikten, utan vi ska föra den själva. Och ... Enberg han hänvisade till "förbundets" stadgar, att det kunde inte medlemmarna gå med på sånt ... det skulle då godkännas av "förbundet". Men det brydde dom sig inte om.

Det vart ett stort möte på kvällen. Och ... han fick så mycket ... han blev så nedskälld den där ombudsmannen av sina egna medlemmar där. Vi sa inte mycket ... där. Utan mötet avslutades och beslöt, att det skulle fortsätta som hittills. Sen ... ett par dagar efter då vart det ett nytt möte. Det var Enberg som drev igenom att det skulle bli ett nytt möte. Då ville han, att få fullmakt att lägga fram ett "medlings-förslag", "förliknings-förslag" där, som man skulle ta ställning till. Och vi förklarade från LS sida, att vi ansåg ... att det behövdes inte nåt sånt för vi kunde klara av det här själva och att Hedlund kunde ta kontakt med "strejk-kommitten" och förhandla och träffa uppgörelse. Men eftersom "förbundets" medlemmar var i majoritet på de områden, där "konflikten" pågick, så förklarade vi, att vi skulle inte rösta, utan vi skulle låta medlemmarna i "Skogsarbetare-förbundet" rösta i frågan och sen fick vi ta ställning till hur vi skulle göra. Och det vart omröstning. Och praktiskt taget enhälligt beslöt medlemmarna ... att det skulle ... fortsätta enligt den överens-kommelse, som hade träffats från början och "strejk-kommitten" skulle fortsätta sitt arbete och ville Hedlund ha uppgörelse, så fick han vända sig till "strejk-kommitten". Så då sa Enberg, att "då har jag inget mer att göra här, då åker jag med tåget härifrån i kväll. Och två dagar efter fick vi uppgörelse, mycket bra uppgörelse över hela linjen också och han fick ta tillbaka oss också.

"konflikterna stärkte LS anseende ..."

Sen blev det en ny "konflikt" längre fram på våren men den blev bara kortvarig. Då fick vi också uppsägning, för Hedlund ansåg, att det var vi som låg bakom. Men efter två - tre (2 - 3) dagar, så då ... ingrep bankerna, ... som var engagerade i Hedlunds företag ... och skickade opp en jurist, som hette Nilsson och som förhandlade med oss däroppe och vi fick uppgörelse. Och ... de där konflikterna de stärkte LS anseende väldigt däruppe och vi fick mycket nya medlemmar. Jag tror vi var nära hundra (100) medlemmar på våren, när jag åkte därifrån och arbetet var slut.

Vi hade också en ... det fanns inga avtal och sånt vid flottningen utan man fick ju lämna anbud. Och då beslöt LS och "Skogsarbetare-förbundets" avdelning tillsammans, att inga anbud skulle lämnas ... mer än ett (1) och det skulle då ... vara godkänt av organisationen. Men ... anbud skulle ju lämnas av en person, det krävde ju bolaget, men han fick inte lämna annat anbud än det som hade godkänts av LS och avdelningen. Och det ... godtog dom inte, det var för högt. Så då ... fick dom "Arbetets Frihets" (se nedan! skr. anm.) avdelning i Överhogdal att ta flottningen i Hoa-ån.

Och då ... så ... hade vi möte och det ingreps emot det. Och dom var ju för få till att klara opp det där - dom fick några gamla gubbar och annat. Och så ... beslöt vi ... - vi visste att Hedlund låg bakom det där också - så vi meddelade honom också, att blev det inte uppgörelse omedelbart vid flottningen och att dom där "strejk-brytarna" kom därifrån, så skulle hans timmer-lastning både i Överhogdal, i Sveg och i Ytterberg stoppas. Och då ... gjorde han väl påtryckningar, så ... efter två dagar så fick LS och avdelningen sitt anbud godkänt och "strejk-brytarna" eller "Arbetets Frihet" ... ledigt. Så ... Överhogdals (otydl. o. tolk., skr. anm.) LS hade en väldigt stark ställning där.

"framgångsrika aktioner ... överallt ..."

Och ... det var nog ganska framgångsrika aktioner, som våra LS genomförde överallt, där dom tvingades att gå till strid och ... LS på alla platser var respekterade som organisationer. Och ... efter den "stora skogsarbetar-strejken" 1922 - 23 (se ovan, skr. anm.), när uppgörelsen hade kommit och två (2) veckor efter kom uppgörelsen i Härjedalen också, som blev något bättre än den dom hade träffat i Stockholm. Då på ... vintern tjugufyra (1924), då skulle "förbundet" (Sv. Skogs- o. flottningsarbetare-förbundet, skr. anm.) försöka reparera sitt anseende i Härjedalen, så dom ordnade en omfattande turné genom Härjedalen på alla platser med Ivar Wennerström som talare.

Diskussioner med Ivar Wennerström.

Och Ivar Wennerström var ju en utav partiets (social-demokratiska partiet, skr. anm.) ledande krafter, satt med i parti-styrelsen och var riks-dagsman och han var redaktör för tidningen "Nya Norrland". Han blev ju sen försvars-minister i Per-Albins regering och slutade sitt liv som landshövding i Värmland. Han reste då (alltså 1924) genom Härjedalen. Och ... som ett exempel på vad kvalitét det var på våra medlemmar kan man ju anföra då vad som hände när ... där han kom.

Då kom det till distrikts-styrelsen i Härjedalen ("Härjedalens distrikt av SAC", skr. anm.) ett brev ifrån Stockholm, från SAC:s expedition, där dom pekade på, att ... eller talade om, att dom hade sett i "förbundets" tidning, att Wennerström skulle ha en turné genom distriktet och dom ansåg att det måste någon följa med honom och vara med på alla möten och nu fanns det flera talare lediga. Och dom nämnde Holmkvist (? skr. anm.) och dom ... ja, det var flera stycken som var lediga och skulle kunna åka med ... dit.

Och jag minns, att distriktet svarade - jo, anslag skulle dom få också - att det behövdes inte för "vi kan klara det där själva". Så ... och det gjorde dom. Och dom gjorde det faktiskt väldigt bra. Överallt där dom öppnade så blev det diskussioner till långt fram på natten och allra längst var det väl i Linsell. När Wennerström slutade sitt föredrag där, då var det tolv (12) talare anmälda och debatten fortsatte till mellan ett och två (1 - 2) på natten. Georg Asp (se Georg Asp, Hede, aug. 1974! skr. anm.) var med på det där mötet och var väl en också, som deltog i debatten där.

Och så där blev det överallt i Härjedalen. Flera timmar fick Wennerström diskutera med "syndikalisterna" där och dom klarade det bra. Sen skrev Wennerström två rese-brev i "Skogsindustriarbetaren" och i "Nya Norrland" om sin turné i Härjedalen och ger "syndikalisterna" ett väldigt beröm och att det var ovanligt ... kunniga karlar ... "syndikalisterna" i Härjedalen och han slutade med att säga också, att "i Härjedalen kommer syndikalismen att leva mycket länge". Och det var ju ett väldigt bra betyg åt "syndikalisterna" där uppe.

"många av LS medlemmar ... stängdes ute."

Men ... bolagen fann det väl också besvärligt att ha med LS att göra, så dom satte ju alla klutar till för att slå ner LS och i viss mån lyckades det väl också. Och ... många av LS medlemmar, framförallt i Linsell och i Vemdalen och i Lillhärda, så stängdes våra medlemmar ute. Och det var flera vintrar i följd som dom fick ge sig iväg neråt Dalarna för att få jobb. - Fast ... många kunde jobba oppe i Glöte och Lofsdalen och där uppe.

Där fanns ... en inspektör för Bergvik o. Ala som hette Bäckelin. Han var väl egentligen värmflänning den där och kom väl dit. Det var en ... hårding riktigt men ... han hade en del bra sidor också. Han ... bedrev också egen skogsrörelse - stal väl skog förresten också utav sitt bolag. Så där fick dom, som kom från Lillhärdal och var stängda där och prickade av bolaget - det brydde han sig inte om - dom fick börja jobba där och ... även från andra håll. En som hette Halvarsson - han är död nu och bodde här i Stuvsta - han talade om, att han kom dit också och han kom från Lillhärdal, där det var konflikt och det. "Ja, jag vet", sa han, "ni kommer från Lillhärdal och jag har ju ... egentligen order från bolaget, att jag inte får ta in några från Lillhärdal. Men det ger jag fan i", sa han, bara proviantera och ge er opp och jobba", sa han. Så många var sysselsatta ... i det området tack vare Bäckelin, som annars var organisationsfiende. Han gillade inte organisationer och när han själv råkade i konflikt, så var han alldeles hänsynslös också. (jfr. Karl Ljusberg, aug. 1974, und. rubr. "Svartprickad" skogsarbetare 1920 - 1924, skr. anm.)

"Många ... fick emigrera."

Men många måste iväg ner till Dalarna och åtskilliga reste till Amerika. Många av dom ledande medlemmarna i Linsell LS fick emigrera, ex. bröderna Röstberg, som var några av dom främsta krafterna vi hade däruppe. Och ... en av dom, Olof Röstberg, han blev mycket aktiv inom IWW (Industrial Workers of the World, skr. anm.). Han ... brodern ... minns jag inte vad han hade för förnamn nu. Men Olof var hem för tre - fyra (3 - 4) år sen och Georg Asp hade träffat honom då oppe i Hede - den andra brodern var död då. Och ... många ... likaså var det i Lillhärdal. Många utav dom bästa vi hade där: Herrdin (? skr. anm.) och andra, dom ... fick emigrera.

Så nog blev det svårigheter för våra LS där. Och den främste motståndaren, den värste motståndaren dom hade, det var väl ... förvaltaren för Bergslagen där nere i Lillhärdal. Han hade kontor där och hette Karlander. Han förklarade, att ... "här ska ... allt vad organisationer heter slås sönder, det ska inte finnas sanna." Och Per Kristoffersson, "Stockholms-Pelle" vi kallade honom, Lillhärdal, han talade om för tre år sen, när vi var i Ljusdal på kamratmötet där, att ... Karlander ... kom ifrån Lillhärdal till sist och emigrerade, så han var ... bl.a. hade han haft nån skogsförmans-syssla i Brasilien och på några andra håll i Amerika också.

Så kom han tillbaka till Lillhärdal - och när han kom tillbaka, då var han gammal. Men då hade han sökt upp "Pelle" och ville tala med honom. Och då ... hade han sagt också, att ... "vi var ju aldrig några goda vänner", sa han. "Nää", sa "Pelle", "det var vi inte och jag kan ju erinra om vad du sa sista gången jag var med och förhandlade med dig. Då sa du, att ... ingen `syndikalist' ska få nåt jobb här men det ska komma en dag, då varenda en, inte bara `syndikalister' utan alla andra här i Lillhärdal, ska få krypa på knä till mig och be om jobb. Och jag sa till dig då, att så kommer det nog inte att gå utan det blir tvärtom så, att det blir du som får vända dig till skogsarbetarna här, när du ska ha folk." Och nu hade han kommit tillbaka: "Ja, jag kommer ihåg det där", sa han. "Och jag vet, att jag var en djävel här men ... jag har lärt mig annat nu, när jag har varit ute i världen", hade han sagt. - Men han hade sökt upp "Pelle" i alla fall och ville träffa honom. På det sättet förföljdes dom. Och så hjälpte det ju till att få fram "Arbetets Frihet" där (se nedan!). "Arbetets Frihet" blev ganska stark i Härjedalen.

"Härjedalens Ansvarskännande Folk"

Och dom bildade en särskild organisation i Härjedalen, det var ju "Arbetets Frihets" medlemmar och dom kallade den "Härjedalens Ansvarskännande Folk" (s.k. "haffarna", jfr. "Arbetets Frihet" ovan! Se även G. A. Kronheffer 24 april 1980 und. rubr. "Jämförelsen 'Ströms Vattudal' och 'Härjedalen'" samt Georg Asp, Hede --- aug., 1974 und. rubr. "Några Synpunkter", skr. anm.), som skulle då slå sönder SAC och bekämpa dom för "blockad-raseriet". Och det kom ju att leda till, att Härjedalen kom att bli det mest omtalade landskapet i det här landet. Alla tidningar här i landet skrev om "syndikalister-terror i Härjedalen" de där åren och skickade upp sina korrespondenter dit som skrev rövar-historier. Så folk måste få den uppfattningen, att det var rena ... laglösheten och terrorn i Härjedalen. - Annars var det då väldigt lugnt egentligen.

"en enda olöst konflikt i Härjedalen."

Det fanns en enda liten olöst konflikt i Härjedalen. Det var oppe i Ytterberg med Härjedalens dåvarande största lantbrukare, Lars Svensson, "Knätt-Lars" kallade dom honom. Han var "blockerad" av organisationerna i Sveg. Han hade lämnat ut ... ett diknings-jobb åt två stycken medlemmar i Ytterbergs LS, det var inget större arbete. Så ändrade han under arbetets gång sträckningen på det där så det blev lite längre men vägrade att betala nåt tillägg. Då lade dom ner jobbet och så "blockerade" dom det. Nån stor affär var det inte, Kanske skillnaden rörde sig om ett par hundra (200) kronor på sin höjd. Och ... då ... vidtog han Efter en kort tid så lades Ytterbergs LS ner och gick in i Svegs LS, så Svegs LS övertog "blockaden". Sedan återupptogs Ytterbergs LS något senare. Och dom delade ut "blockad-lappar" och han fick inga andra, som gjorde färdigt det där diket. Då började han att trakassera alla LS-medlemmar och började i Sveg.

"Skräddare Berglöv"

Och "Skräddare Berglöv" framför allt fick skulden för det här också (Skräddar-mästare Robert Berglöv, på den tiden en mycket känd och uppskattad förgrunds-figur inom den socialistiska arbetar-rörelsen i Härjedalen, jfr. Georg Asp, Hede, aug. 1974! skr. anm.). Och han ... (alltså "Knätt-Lars", skr. anm.) stämde honom för ärekränkning också. Det var i ett fattigvårds-ärende som dom diskuterade i "fullmäktige" där och Berglöv sa ju vad han ansåg om "Knätt-Lars" - han var ordf. i "fattigvårds-styrelsen". Och det tog han som en ärekränkning ... och stämde Berglöv, som också dömdes till tre hundra (300) kronors böter och så skadestånd. Men han hade inga pengar, så nåt skadestånd fick han ("Knätt-Lars") inte ut. Men böterna kunde förvandlas till fängelse, så det gjordes en insamling i Härjedalen, som klarade av böterna. Jag tror det var ... man fick inte ge hur mycket som helst heller utan det var en bestämd summa uppåt som var gräns hur högt man fick ge i den insamlingen men det kom ändå in mer än tre hundra (300) kronor.

"Knätt-Lars"

Och sen fortsatte han så där. Och ... han hade en fastighet i Sveg, som hyrdes av ... - ja, jag minns inte vad hon hette nu - och hon hade ... på fastigheten fanns det ett uthus av något slag, som hade rustats upp så det skulle vara mötes-lokal där. Där fick organisationerna i Sveg ha sina möten. Och ... då hade han kontakt med henne ... och krävde ... att organisationerna ... inte skulle få ha några möten där. Ja, han ägde inte huset men

hade inteckning i det, så var det, ja. Då hotade han med att säga upp inteckningen och ... huset skulle få gå på exekutiv auktion om hon inte gjorde det.

Så tog hon då kontakt ... först med Berglöw och sen han i sin tur med dom andra organisationerna. Då ... hade det bildats en avdelning av Järnvägsmanna-förbundet vid den tiden i Sveg också, så var det Skogsarbetare-förbundet och så Arbetare-kommunen - som var fristående och tillhörde inget parti alls. Dom blev fristående efter sprängningen av Höglunds-partiet 1924 (något otydl., skr. anm.). Och då ... beslöt dom, att dom skulle ... häva (otydl., skr. anm.) sina kontrakt bara för att det inte skulle gå så illa för henne som ägde huset.

Och det gjorde dom men hon misste kåken ändå. Han tog den ändå sedan då han sa upp sin inteckning och efter exekutiv auktion (otydl., skr. anm.), där han löste in den. Så ... då fortsatte den där striden. Då blev han "bojkottad". Han var ju landskapets störste lantbrukare och han sålde mycket mjölk till bl.a. sjukhuset och ... även till affärer och kött och allt annat. Och ingen vågade köpa av honom för då blev dom hotade med "bojkott" och det var dom rädda för i Sveg, så dom respekterade ju det där "bojkotten" också. Kanske han i smyg fick sälja någonting.

För det var en ... - va hette hon den där kärringen, som hade stor affär i Sveg? Hon hade två (2) hembiträden, den ena var värmländska. Och ... så dagen före julafton så sa hon till henne: "Gå ner och hämta nånting av den där mannen som står här nere med häst och släde!" Och så gick hon ner och så ... (otydl., skr. anm.) han skulle ta fram nånting under ett skynke: "Nä, nu kommer det nån", sa han och så lade han över det. Det gjorde han två gånger, så hon gick upp och sa till åt den där: "Det kan man väl inte vänta på den där? Han ska ta fram nånting ur släden sin och så sen säger han 'nu kommer det nån!' och så kastar han över det där skynket och väntar, så han är väl inte klok?" Och ... då hade hon främmande också inne, så hon vart arg och skällde ner den där pigan. Så då frågade hon sin kompis sen vem det där var. Och då talade hon om, att det var den där Lars Svensson eller "Knätt-Lars", som har så mycket bråk med ... arbetarorganisationerna här och med Berglöw och så. "Jasså", sa hon, "då ska jag gå ner till Berglöw". Så gick hon ner och talade om alltihopa. Så då fick ... hon ... be den där pigan om ursäkt och så sen förklara, att nu i fortsättningen dom inte alls skulle ta nånting av den där.

"LS ... egentligen väldigt fruktad ..."

Så LS var egentligen väldigt fruktad därför och ingen ville utsätta sig för nån "blockad" eller "bojkott-hot". En affär som gjorde det på den tiden i Sveg, den var nästan praktiskt taget dödsdömd. Så det enda, som jag vet klarade en "bojkott", var faktisk bryggeriet. Det köptes så mycket öl i smyg på alla möjliga vägar, så den där "strejk-brytar-generalen" Svensson kunde klara sitt bryggeri han. Men annars så var LS stark hela tiden och och det fanns ... många väldigt skickliga krafter inom LS där. Jag minns då, när vi hade ... ja, ... (bandet slut och fortsätter på andra sidan 4 B, skr. anm.).

Band 4:B

Jag minns då, när vi hade ... ja, under de här striderna då med "Härjedalens Ansvarskännande Folk" (se ovan! skr. anm.), då hade vi en handlare i Glissjöberg, som

hette Tholsson. Han anslöt sig till det där också. Ja, resultatet blev att han "bojkottades" och dom åkte till Sveg och handlade i stället. Han fick inte sälja nånting. Och så hade vi en halvtokig lärare, Sjömark hette han. Han också blev med i det där, "Arbetets Frihet" där (se ovan! skr. anm.). Så blev det "skol-strejk". Dom vägrade skicka dit barnen. Och många utav flickorna, som var i fäbodvallarna åt bönderna där, dom gick hem när dom bildade ... när deras arbetsgivare hade bildat "Härjedalens Ansvarskännande Folk". Och då blev tidnings-skriverierna om Härjedalen som allra värst.

Landshövdingens-ingripande.

Så då ingrep landshövdingen till sist. Han hette Linnér - han var högerman förresten. Och han kom ner till Härjedalen och sammankallade folket i Glissjöberg och så representanter för organisationerna i Sveg. Först på dagen var han i Glissjöberg och sen på eftermiddan var han i Sveg. Och han fick ett väldigt förtroende för oss "syndikalister" där. Sen på kvällen kom det en kommuniké i TT (Tidningarnas Telegrambyrå) ... som kom sen i alla tidningar dagen efter, där han tog avstånd från skriverierna om Härjedalen och talade om också, att det ... det är inget sånt där skräckväldde i Härjedalen, som man försökt att framställa det här. Och det ... pågår endast två smärre konflikter däruppe, som p.g.a. de myckna skriverierna hade blivit elakartade och kanske lite svårlösta men det var då ingenting som gav något stöd för vad som hade skrivits om Härjedalen. Han tog bestämt avstånd ifrån det. Och då slutade också ... mycket av tidnings-politiken m.u.a. Svenska Dagbladet, som fortsatte likadant och likaså Ljusdals Tidning och så Jämtlands Posten, som fanns då - en högertidning. Annars så lugnade det ju ner sig.

Sen ville han försöka få de där konflikterna ur världen. Så då sa han, att han ville skicka ner länsassessor Montell från Länsstyrelsen. Han var ordförande förresten i Jämtlands läns Moderata Valmansförbund. Så han kom ner och hade förhandlingar med ... Och det första han lyckades åstadkomma det var, att han tvingade den där "Knätt-Lars" att ta tillbaka stämningen, som han hade utfärdat mot några stycken, som hade satt upp "blockad-affischer" och annat. Det hade han nog inte kunnat fälla dom för i alla fall ... så om rättegången hade fortsatt, så hade han ju förlorat. Men han Montell fick honom att ta tillbaka stämningen.

Och så sen ... så ville han få bli medlare i den där konflikten i Glissjöberg (felsägning då den enl. ovan tydl. gällde Ytterberg, skr. anm.) ... och så ... helt enkelt få fullmakt att avgöra om deras krav i dikes-grävningen var korrekta eller om ... Lars Svensson hade rätt i att det var egentligen ingen utökning av arbetet. Och vi gick med på det med detsamma (talaren säger "vi", vilket nog bör fattas så, att denne på något sätt deltog här eller i varje fall var nära händelsernas centrum och den initierade redogörelsen tyder för övrigt på detta och av vad som framgår ovan, så kom han ju också ner till Härjedalen i december 1923, skr. anm.). Men ... "Knätt-Lars", han drog sig i det längsta men han kunde väl inte göra annat. Han gick också med på det. Så var han där dagen efter Montell - och "Knätt-lars" var med och dom som hade ... dikes-arbetet och nån från Svegs LS - och mätte opp där diket skulle ha gått förut, när dom åtog sig arbetet och den sträckning, den fick sedan. - Och han gav dom rätt! Och då måste "Knätt-Lars" erkänna också, att han var skyldig att betala det där och då hävdades den där konflikten.

Några "onödiga aktioner."

Så ... det är klart, att det ändå förekom väl under de där "striderna" saker och ting från LS eller vissa medlemmars sida, som ju var onödigt. Det ... bl. a. var det en pojke uppe i Glissjöberg, som till en smed, han var ju ... var inte klok den där grabben och bara femton (15) år och han hade dom lockat ut som "strejk-brytare" i en "flottningskonflikt" där. Och han begrep nog inte ett dugg vad det var frågan om. Och han trakasserades på alla sätt och dom ... dom misshandlade honom på danser och så, när han kom. Och så var det en ... käring (otydl., skr. anm.) däruppe som dom kallade för "Mor Brita". Hon hade ett litet kafé och så bageri och sålde lite kakor och ... hon serverade "strejk-brytare" där uppe på kaféet och då blev hon "bojkottad" också på det där sättet. Och det var alldeles onödigt ... onödiga aktioner.

Och sånt förekom väl lite här och var. Men det var väl ingenting, som var ... karaktäristiskt bara för "syndikalisternas" sätt att ...verka ... sånt som alltid har förekommit. De första åren i fackliga organisationens aktioner så har det skett sådana där övergrepp och ... kommit med element, som gillat aktioner och bråk av det slaget och så har organisationen fått skulden för det och så var det väl där också.

"kunskaper ... idealitet och vilja ..."

Men i stort sett var hela aktionen emot "syndikalismen" i Härjedalen utan all saklig grund och det erkändes väl av alla så småningom också. Men de här åren så kom jag ju då att träffa väldigt många utav dom mera kända ... medlemmarna i LS. Och jag vet, att det knappast är några ... av de år jag har inom SAC, som jag har så gott minne av folk, som dom jag ... träffat på där och som jag uppskattat och respekterat så för stora kunskaper, för idealitet och vilja att satsa sig själva i organisationen (tolk. o. red., skr. anm.). Och många av dom var ju pionjärer för rörelsen också. Och ska man nämna några namn här så ...: Ja, en av dom man främst tänker på är trots allt Albert Liiv i Sveg - men han var ju inte härjedaling.

Albert Liiv.

Han var från Hofors och kom till Härjedalen, då när dom byggde bron över Vemån ovanför Sveg och gifte sig och blev kvar där. Och det var nog ... den främsta kraft, den ... största kraft-naturen utav dom, som stod i spetsen för den "syndikalistiska rörelsen" där ofta. Han var innerligt hatad av ... skogs-bolagen och av ... "kalk-borgerligheten" i Sveg och i hela Härjedalen och hade oerhört svårt att få nåt jobb där. Men han var skicklig sten-arbetare. Han tog egna jobb och annat ... stenarbeten och klarade sig fram och ibland var han väl i skogen också. Och ... framför allt bland "strejk-brytarna" ... (skrätt, skr. anm.) var dom väldigt rädda för ... Albert Liiv och han ... han ... var ... också hård-hudad ... själv och ... ibland kunde han bli nästan hänsynslös.

Första gången jag träffade honom, det var när vi kom från Överhogdal till Sveg 1924, då dom skulle börja med ombyggnaden av Orsa-Sveg-banan. Och då hade Sveg LS annonserat i tidningen förut att alla, som sökte jobb där, skulle hänvända sig till LS "register-förare" (se ovan! skr. anm.) innan dom tog kontakt med arbets-ledningen. Och då ... när vi kom dit, det var jag och ... vi var tre stycken i sällskap, då skulle vi gå ner och träffa Liiv. Vi tog reda på var han bodde, han bodde vid Ulvkälla där på andra sidan älven. Så skulle vi gå ner. Och när vi kom till ... mitt för banmästar-bostaden där vid järnvägs-övergången, då stod det en stor kraftig karl där i manchester-kläder, med cykel. Och ... jag ... vet inte men jag fick för mig på en gång, att det där måste vara Albert Liiv.

Men jag tänkte, jag ska fråga honom ... fråga efter vägen till Liiv. Och det ... "ja, vad vill ni honom då?" Ja, ... vi talade om annonsen där att vi sökte jobb. "Jaha ... ja, det är jag som är Liiv", sa han. Och så tittade han på våra böcker ... och då ... såg han mitt namn och då ... då kände han till mig ... p.g.a. referenser (otydl. o. tolkat, skr. anm.) så där.

Men ... (skratt, skr. anm.) och då ...: "Ni kan få följa med hem ... så ... och ... men vi ska vänta en stund, för det kom en ... en ... 'bond-djäväl'", sa han väl, "och frågade efter var ban-mästaren bodde ... och då frågade jag honom 'vad ska du träffa honom för?' Ja, han skulle söka jobb efter Orsa-Sveg-banan. 'Nej, det ska du inte göra', sa han, 'det får ingen söka jobb där, förrän vi har fått uppgörelse och vi ligger i förhandling från organisationernas sida med arbets-ledningen ... med ... Orsa-Sveg med ... ingenjör Möller och ingen får ta något jobb eller ta nån kontakt med dom förrän allting är klart.' 'Ja, men man kan väl gå och tala med honom?' 'Nej, du hör vad jag säger! Du går inte och talar med honom utan ge dig iväg härifrån och vänta tills du får se annons och anslag, att vi har fått uppgörelse!' Och då lovade han det och så tog han och gick. Men ... jag kände på mej, att han tänkte smyga sej in till ban-mästaren i alla fall, så jag ställde mej bakom det här skjulet. Och nu gick han in för fem (5) minuter sen och nu ska jag vänta tills han kommer ut" (skratt, skr. anm.).

Och han ju kom ut och när han fick se Liiv, så såg jag på honom, att han ... (skratt, skr. anm.) ... kände sej lite chockad men han måste ju gå den där vägen ut genom grinden. Och Liiv gick fram till honom: "Ja, var banmästaren hemma?" "Jaa." Ja, vad sa han då?" "Ja, han sa, att det är inte klart än, dom ... med jobben och ... det ... så ... skulle komma tillbaka senare." "Ja, men du hörde väl vad jag sa åt dej? Men du måste in i alla fall din ... djä ... djäväl! Och får jag se dej här på banan, så ska jag slå armar och ben av dej", sa han (ytterl. skratt, skr. anm.).

Så ... han var så, Liiv. Men han var ändå ... (otydl., skr. anm.) oerhört beläst och han var ... respekterad också ... av alla där. Och han ... var verksam på många områden, framför allt inom Konsum och inom ABF och ... väl erkänd (otydl., skr. anm.). Och jag vet, att han var ju ... var ju "fritänkare" och förbannad på kyrkan och präster. Men annars en utav dom som han ofta talade om som ... som respekterad ... det var faktiskt kyrkoherden i Sveg.

"många andra"

Och ... ja, sen var det ju många andra, framför allt i Lillhärdal. Dom hade ju en stor stab av duktigt folk: Bröderna Båstad (otydl. o. osäker på namnet, skr. anm.), Erik Busk, Per Kristoffersson, Ström och bröderna Magnusson ... ja, det var ... många. Och jag minns ju hur det var på LS-mötena (otydl. o. tolkat, skr. anm.) jag jobbade ju där en vinter i skogen. Och det var ovanligt väbesökta LS-möten i Lillhärdal och genomgående fina debatter.

"våldiga konflikter mellan organisationerna",

I Lillhärdal hade ju också ... det var ju kännetecknande inte bara för Härjedalen utan för Norrland över huvud taget, att det efter den "stora skogsarbetar-striden" (1922 - 1923, se ovan und. rubr. "Stridsfyllda år"! skr. anm.) blev våldiga konflikter mellan SAC:s organisationer och Skogsarbetare-förbundet och man bröt ofta varandras strider - och det förekom väl också i Härjedalen och framför allt i Lillhärdal. Bolagena utnyttjade ... spänningen mellan organisationerna på det sättet genom att spela ut dom mot varandra.

När LS-medlemmarna hade lagt in anbud på nån flottning, så kunde ... flottningsschefen gå till dom inom "Skogs- o. Flottnings" och säga ... (otydl., skr. anm.) "Om ni går ner så och så mycket, får ni jobb." Och då gick dom med på det (otydl. o. tolkat, skr. anm.). Och då blockerade LS men Skogsarbetare-förbundet gjorde arbetet (bör avses medl. inom ol. avd. inom "Skogs- o. Flottnings", skr. anm.). Nästa år så var det tvärtom. Och ... så där var det på flera håll i Härjedalen men ännu mera på andra håll i landet bl.a. i Ångermanland och i Jämtland och Västerbotten var det väldiga konflikter mellan de här båda organisationerna och man bröt varandras strider.

"Men i Lillhärdal ... överenskommelse."

Men i Lillhärdal så när man då första gången fram till en överenskommelse. Dom börjar på att inse, att så här kan vi inte hålla på. Så då var väl några tillsammans från Skogsarbetare-förbundet och från LS och resonerade om det här, att det måste vara ett slut på det här. Och då kom dom överens om samarbete och så att dom skulle tillämpa "registret" (se ovan! skr. anm.) och från båda organisationerna se till att det blev respekterat. Man skulle försöka så långt som möjligt också ha arbets-förmedling och så se till, så att det aldrig blev mer än ett (1) anbud på flottningar i alla de åarna och älvarna, alltså biflöderna till Ljungan (felsägn., avses biflöderna till Ljusnan, skr. anm.), som går genom Lillhärdal. Och så skulle man då under vintern, alltså från hösten och fram till våren, ha en fast anställd, som man skulle betala tillsammans och som skulle ... se till att "registret" fungerade och ... att det skulle bli förhandlingar om det uppstod konflikter nånstans (mening. red. skr. anm.). Han ... var faktiskt en ombudsman. Och ... det blev en "syndikalist" under hela tiden.. Det blev Per Kristoffersson, som valdes till det där och han hade det där i flera år.

"Sen ... spreds ... samarbets-tankarna".

Sen ... spreds de nog, de där samarbets-tankarna, vida inom Härjedalen och man upprättade sånt där samarbete på flera håll i Härjedalen. Och 1931 tror jag kanske det var, kanske 1932 efter de stora flottnings-strejckerna ... då ... det var mycket ... strider i flottningen 1932 på våren. Och då höll det på att komma tillbaka på en del ställen, att ... "Skogs-..." ("Skogs- o- flottnings", skr. anm.) tänkte bryta konflikterna och gjorde det väl också i något fall. Då togs ett initiativ ifrån ... jag tror det var vid Järnvägsmannaförbundet i Sveg, som tog initiativet först, att man skulle ... få bort de här motsättningarna och komma överens om ... att samarbeta och ... det sammankallades en konferens, som hölls i Linsell där.

"Härjedalens Fackliga Samorganisation".

Och man bildade då ... inte att bilda men de var tankar på att bilda nånting som skulle heta "Härjedalens Fackliga Samorganisation", där alla skulle vara med och det tillsattes ett utskott. Jag vet aldrig om organisationen kom igång nån gång men samarbetet pågick och det var en kommitté som skötte om det och det hölls gemensamma stora möten varje år något år där.

Och ... jag vet ju att det fördes väldigt ordentliga protokoll ifrån den där tiden. Och det förekom nog också affischer om möten som var undertecknade av dom gemensamt. - Allt det där är tydligen borta!

Material om samarbetet bortkastat.

I allt det material vi har fått ifrån Härjedalen så finns ingenting sånt där. Protokollen också, som skulle varit väldigt intressanta, finns väl inte. Däremot är det ett par protokolls-böcker från Lillhärdal, som inte ... vaktmästaren hade lyckats kasta bort eller bränna opp ... protokoll från gemensamma möten mellan organisationerna i Lillhärdal. Det är väldigt välskrivna protokoll också. I Lillhärdal gick det där samarbetet bra och det blev slut på det där, att organisationerna öppet motarbetade varandra och på så sätt hjälpte bolagen. Och bolagen inte kunde inte spela ut organisationerna mot varandra.

"tanken på det ... kom från Norrbotten."

Sen den här tanken på en "Härjedalens Fackliga Samorganisation". Jag tror att själva tanken på det, det kom från Norrbotten. Där bildade dom en sån då ... också på initiativ från några reformistiska fackföreningar inom "Sågverks" och "Pappers". Och anledningen var just det här, att man ute i skogsbygderna bröt varandras strider och det blev ständiga strider ... organisationerna emellan, som utnyttjades av bolagen. - Och så var det "Arbetets Frihet" (se ovan! skr. anm.). Då togs det ett sånt initiativ och där bildade man "Norrbottens Fackliga Samorganisation". Och den existerade och hade årsmöten och andra konferenser i flera år framöver.

Dahlberg: Vilka år var det?

Om organisations-samarbetet i tidningen "Arbetaren" 1932.

Kronheffer: Ja det var väl tretti (1930) kanske det bildades oppe i Norrbotten eller tretti-ett (1931). Tretti-två (1932) var det nog det här i Härjedalen. Ja, det måste vara tretti-två för jag minns jag ... jag jobbade på ...-bruks-fabrikens byggnad här nere vid Hälsing-... (mycket otydl. och svårtolkat, skr. anm.). - Och jag har ... två ledar-artiklar i Arbetaren om den här konferensen ... i Härjedalen, både ... innan konferensen hölls och sen när den hållits. Jag skrev om det där t.o.m. på ledarplats i Arbetaren.

Och sen tror jag nog att ... på senare år, efter tretti-talet (bandet har börjat gå ojämnt p.g.a. tekniskt fel, skr. anm.), så har det nog inte förekommit några såna där konflikter mellan organisationerna. Skogsarbetare-förbundet har ju förresten också sedan dess spelat en ganska betydelselös roll i Härjedalen. LS var ju den starkaste organisationen praktiskt taget över hela 1930-talet och lyckades också inte bara i Lillhärdal ... där "register-verksamheten" var gemensam med "Skogs" utan även på andra håll, så lyckades ju också LS ... genomföra "register-verksamhet" i betydande utsträckning och med framgång.

"Syndikalistiska Ungdomsförbundet ... stark ställning."

Sen kom ju i Härjedalen också då på tretti-talet (1930-) ... Syndikalistiska Ungdomsförbundet ... som fick en väldigt stark ställning. Jag tror också, att i det avseendet var nog Härjedalen med hänsyn till folkmängden det starkaste distriktet inom ungdomsförbundet, vilket naturligtvis mycket berodde på, att ... SAC hade en så stark ställning tidigare.

"alla ... kända agitatorer ..."

I Härjedalen har praktiskt taget alla SAC:s kända agitatorer rest opp och ner. Det har hållits ofantligt mycket möten i Härjedalen. Och på så sätt har de "syndikalistiska" organisationerna bidragit till att sprida kännedom om "socialismen" och arbetar-

rörelsen och fackförenings-rörelsen i Härjedalen. Där har dom utfört en stor pionjärgärning för hela arbetar-rörelsen och för de "socialistiska" idéerna. Och föredrag ... det har nog som sagt hållits där av ... alla mera kända förgrunds-personer inom SAC. Alla våra stora agitatorer har rest opp och ner där ... stora möten.

"Sommarting" ..."

Under några år så hölls det något som kallades "Sommarting" i Härjedalen; i Linsell och i Sveg fr.a. men någon gång också i Ljusdal (Ljusdal ligger i Hälsingland men inte långt från landskaps-gränsen, vilket gör det troligt att "härjedalingarna" kan ha medverkat där. Men talaren kan också möjligen mena Ljusnedal, som ligger i västra Härjedalen och där en LS verkade mycket aktivt under några årtionden från 1920-talet och framåt men från vilken LS allt material blev utsatt för eldsvåda och brann opp. Kanske kan händelserna dokumenteras på annat håll som anger det ena eller andra alternativet, skr. anm.). Och det var väldigt tillslutning till de där "sommartingen" och där var det nog kanske några av våra främsta talare som med-verkade: Ragnar Johansson, Edvard Mattson, Gustaf Sjöström, "Ottar" (Elise Ottesen Jensen, skr. anm.) och ... Jensen (Albert Jensen, skr. anm.) har också varit där. Den enda utav dom ... det är intressant, det var Severin (Frans Severin, skr. anm.). Annars fanns det nog ingen "syndikalist" under tjugutalet (1920), som hos dom aktiva i Härjedalen hade ett sånt anseende som Frans Severin. Det var genom Arbetaren (SAC:s tidn.,skr. anm.).

"Arbetaren ... väldigt spridd"

Och då kanske det här ska säjas, att Arbetaren var väldigt väl spridd i Härjedalen under de här åren. Dom sa många, att Arbetaren var den mest ... hade den största upplagan i Härjedalen av någon Stockholms-tidning. Och ... det skulle jag tro. I Sveg var det otvivelaktigt på det sättet. Jag vet, att 1924 hade vi ... bortåt tretti (30) prenumeranter i Sveg. Och så såldes det lösnummer varje dag vid Pressbyråns kiosk och så vid bokhandeln där uppe och så var det en egen kommissionär, som sålde varenda dag. Så den var väldigt spridd Arbetaren i Sveg men även i övrigt i Härjedalen ... och kanske framför allt bland våra egna medlemmar men även utanför - men det var framför allt medlemmarna som höll tidningen.

"Severin ... särskilt uppmärksammas"

Och på sätt kom Severin att bli särskilt uppmärksammas för sina ledar-artiklar och andra artiklar han skrev i tidningen. Så han var ... och många gånger ville dom ha opp Severin dit men det blev aldrig av. Han var upptagen i förväg och annat. Det för nitton-hundra ... - när var det nu? Tjugu ... sex (1926) måste det ha varit, ja. Jag jobbade i Tandsjöborg då. Och ... då ... skulle Severin tala på första maj i Sveg och det hade väl ... det kom väldigt med folk. Så innan han skulle ... - jag tänkte åka opp dit men på kvällen då, för vi hade eget maj-möte i Tandsjöborg och jag skulle vara med på det, ja ... och ... åka opp dit - då hade Severin fått förhinder. Det var någon i hans familj därnere, som hade dött, så han fick åka ner dit och fick byta. Så det blev Algot Rosberg (en av "Amalthea-männen", skr. anm.) i stället och han hade varit i Sveg många gånger förut.

Så Severin kom inte dit opp till Härjedalen förrän han hade lämnat SAC. Sen har han varit där några gånger och ... medverkat på föreläsningkurser och annat. Men annars så hade Severin ett väldigt anseende ... genom tidningen. Men alla av dom mera kända SAC:s agitatorer har varit där och jag vet inte hur många hundra möten, offentliga

möten, som kan ha hållits i Härjedalen men det är nog inget landskap ... ingen landsända här som har haft så mycket "syndikalistiska" föredrag som i Härjedalen.

"egna krafter" och egen "agitations-tidning".

Och ... det kom ju också fram en hel del egna krafter som kunde medverka i den offentliga agitationen. Jag nämnde förut här ... Strömgren (Ängersjö, se ovan!, skr. anm.) och sen också den där Sjöberg i Linsell var ju också en rätt god talare och han ... höll ... föredrag på många platser inom SAC. Vi hade hela turnéer i mellan-Sverige också. Och han ... skrev mycket i tidningarna den där Lars Sjöberg och var intresserad av att skriva. Han gav också ut en liten diktsamling. Och så gav dom ut en liten ... agitations-tidning varje år i Härjedalen ett tag också. Jag minns i ett fall att den hette ... - kan det var den första? "Midsommar-tröta" hette den - jag vet inte om det är nåt "härjedalskt" det där? Jag har ett ex. av den där i alla fall (eftersom skr. är född "härjedaling" så kan det upplysas om att "tröta" betyder "leken", skr. anm.).

Men i det här materialet vi har fått där oppifrån ... - Och Olofsson (Walfrid Olofsson var under många år ordf. i Härjedalen-Jämtlands distrikt av SAC och ombudsman där och inom Hälsinglands och "Väster-norrlands" distrikt, skr. anm.) skulle titta efter om det fanns nåt men det har inte kommit fram nånting.- Så jag vet inte var det där finns nånstans - nånting? Men många utav dom där var väldigt bra och skrivna av egna krafter däruppe.

Tage Lindbom och "arbetarrörelsens första generation."

Och ... nu ... Ja, det är ... det kanske också ska ... jag har sagt här, att ... vi hade en väldigt stor aktiv kader oppe i Härjedalen och att det var en hel del av dom som var verkliga förmågor ... belästa och kunniga både praktiskt och teoretiskt. Och ... för några år sedan så reste dåvarande chefen för Arbetarrörelsens Arkiv, Lindbom (Tage Lindbom var chef på Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek i Stockholm åren 1938 - 1964, skr. anm.) upp till Härjedalen för arkivets räkning för att ... titta lite hos organisationerna där och då kom han i kontakt med dom "syndikalistiska" organisationerna ... och gamla medlemmar, Lars Bengtsson i Linsell och Halvarsson i Hede (Johan Halvarsson, skr. anm.) och några i Lillhärjedalen och i Sveg med Liiv och ... flera (se ovan! skr. anm.).

Och när han kom hem så ringde han till mig och talade om att han varit oppe i Härjedalen och han var alldeles ... begeistrad över vad han fått upplevt där. Och han sa att ... "nu har jag äntligen också fått träffa arbetarrörelsens första generation", ... Arbetarrörelsen kom ju senare till skogsbygden, så där levde den första generationen kvar, många utav dom han ... (otydl.skr. anm.). Och så ... och han ... talade om ... nämnde namnen på dom här och de väldigt intressanta samtal han hade haft med dom och ... han ville att vi skulle så fort ... - innan det var för sent - spela in intervjuer med dom mera kända däroppe ... så ... det skulle finnas sedan för forskningen i fortsättningen. Och så tänkte han själv skriva en bok om Härjedalen om arbetarrörelsen där - men det vart aldrig.

Han vart ju ... han var ju religiös sedan Lindbom och - tror jag - mycket kritisk till det mesta inom arbetarrörelsen. Det enda som jag tror att han då fortfarande ... väl kanske hade sympati för var vissa anarkistiska (otydl. skr. anm.) riktningar, som han blev bekant med genom Rüdiger, han var mycket god vän med Rüdiger. Men ... han ... gjorde resan, då han träffade "syndikalisterna" där. (Helmuth Rüdiger kom som flykting undan

nazismen i Tyskland och fascismen i Spanien först till Norge 1939 och sedan hit till Sverige och verkade inom SAC och tidningen Arbetaren från 1940-talet, där han bl. a. skötte organisationens internationella korrespondens samtidigt som han var redaktör på tidningen ända fram till 1976, då han avled under en resa i Spanien, skr. anm.)

Jag har också i radion någon gång hört intressanta intervjuer med "syndikalister" av Goland (felsägning, Erik Golan, red. på Sveriges Radio o. trol. dess värmlandsred., skr. anm.), som har rest i flera år och gjort intervjuer med ... framför allt "udda människor" och andra men han har haft det med Lars Bengtsson bl.a. (se ovan!) och med Ljusberg också (Karl Ljusberg, Hede, se äv. Kronheffers intervju med honom, aug. 1974! skr. anm.).

"en 'folkrörelse' i Härjedalen."

Och ... ja, jag har ... också ... bland dom här yngre studerande vid våra högskolor och universitet, som ofta skriver ... tar ämnen för sina seminarie-uppsatser ifrån "syndikalismens" och "ungsocialismens" historia och aktuella verksamhet, försökt intressera dom för Härjedalen och få någon som kunnat skriva om Härjedalen och kanske få några skiftande synpunkter på varför den "syndikalistiska" rörelsen blev en "folkrörelse" i Härjedalen. Olofsson tänkte också ett tag försöka sig på det men han blev ju sjuk och dog (Walfrid Olofsson, Sveg, under 1950 - 70-talet ordf. i Distrikts-Kommitten /DK/ och ombudsman i Härjedalen bl. a., se ovan! skr. anm.).

(fr.o.m. här märks otydligheter på ljud-kassetten p.g.a. att bandspelaren blivit felaktig och vid kopierings-tillfället gått ojämnt men har i denna text korrigerats efter original-bandet, skr. anm.).

Men ... en gång för snart tre år sedan då ringde det en ... nu minns jag inte vad han hette ... Han var studerande i Uppsala och han var son till en som var skogsinspektör oppe i Sveg under 1920-talet och före och han var själv född i Sveg och tillbringade sina första år i Sveg. Så han mindes mycket av de där konflikterna och ... allt prat ... och han mindes hur dom pratade om Berglöv (Skräddar-mästare Berglöv, Sveg, se ovan! skr. anm.) och "syndikalisterna" där. Och ... sen flyttade dom till Ljusdal och ... efter att ha slutat skolan där så kom han till Uppsala och var där då och gick på universitetet.

När han ringde till mig så ville han komma hem Han tänkte skriva en avhandling, ... en trebetygs-uppsats om SAC:s "Trävaruindustri-departement". Det var det han kom för att intervjua mig om. Han hade varit och talat med Lagerlöf också och med ... Hall och så fick han adress till några (Folke Lagerlöf, Gävle, sekr. i SAC:s "Trävaru-industri-departement" och sedermera "Skogsbruks-federation" åren 1952 - 1976 m.m.; Bertil Hall, verksam inom Söderfors LS, "skogsarbetarsyndikatet" därstädes och sedermera under 1960 - 70 -talet "Skogsbruks-federationens" ombudsman inom Gästriklands distrikt, norra Uppland och Västmanland distrikt m.m., skr. anm.)

Och så var han hemma hos mig en eftermiddag och ... vi talade om Härjedalen och då sa jag, att det var ett landskap där "syndikalismen" vart en "folkrörelse" och om han fick tid och hade fortsatt intresse för det så skulle han ta och skriva en uppsats om det och att det skulle vara intressant. Men vad det har blivit av det vet jag inte. Jag har inte haft nån kontakt med honom sedan.

Forskare och avhandlingar.

Däremot är det ju många nu som skriver om ... (otydl., skr. anm.) och studerande i Stockholm som kommer ner till ... (otydl., skr.anm.) Arbetarrörelsens Arkiv. Dom uppmanas där av Bodin och Sandgren och Eva Karlsson, att dom ska ... (Sven Bodin, möjligen Sandberg men namnet otydl.och har inte kunnat verifieras på Arbetarrörelsens Arkiv och kanske syftar talaren på någon person som varit verksam på annat håll, ex. något folkrörelse-arkiv , skr. anm.), att ett i stort sett obearbetat område det är "syndikalismens" och "ungsocialismens" historia. Och då blir dom väldigt intresserade. Och det har ju skrivits en del sådana uppsatser också nu vid olika universitet och högskolor. Jag har några av dom som jag har fått.

Och ... jag fick för inte så länge sen en stor avhandling som var gjord 1974 av två stycken vid ... Social ... (otydl. men avser trol. Socialhögskolan, skr. anm.) i Örebro om "syndikalisternas" ... och föreningsrätts-lagstiftningen. Den går igenom hela ... det här med ... ja, Arbetsdomstolens domar och monopolismen och det. Det var en väldigt tjock avhandling ... mycket tjockare än vad seminarieuppsatser i allmänhet brukar vara. Så ... och ... likaså är det en som heter Jakobsson, som nu håller på och skriver om sammanslagningsfrågan 1926 - 1929. Han talade om det där också och han var väldigt intresserad av det (här nämns inget namn, skr. anm.).

Så det kan ju hända kanske, att det är nån som Jag talade med dom ... han opp ifrån Älvdalen, vad heter han nu ... som gick i Uppsala här ... han var här i dagarna. Han var tillsammans med mig här för han skulle skriva en uppsats också om sammanslagningsfrågan och då nämnde jag det där om Härjedalen.

Sen ... så sa jag, att det här att "syndikalismen" vart en "folkrörelse" i Härjedalen, det är alltså om man ser ... jämför med hela landskap. Sen blev ju "syndikalismen" lokalt eller regionalt ... kan man säga lika stark inom en del andra områden, framför allt i norra och västra Dalarna, västra Hälsingland och så Ströms vattudal och områdena där omkring opp i Jämtland, ...

Ströms vattudal och Jämtland.

Men rörelsen har väl aldrig gått så explosionsartat fram som just opp i Ströms vattudal då under några år och ... kom som en epidemí där uppe kring Ströms vattudal (se äv. G. A. Kronheffer, 24 april 1980, und. främst rubr. "Jämförelsen 'Ströms Vattudal' och 'Härjedalen', skr. anm.). Och det var ju LS nästan i varje större by där också och alla var med. Alla bröderna t.ex. till Bäckström i Skogs-arbetareförbundet tillhörde SAC (Sixten Bäckström, ordf. i Svenska Skogsarbetare-förbundet 1962 - 82, skr. anm.). Hans far likadant också. Och själv sa han i en intervju i TV för ett par år sedan, att Arbetaren var "liv- och hus-organ" i hans hem. Och ... annars kom ju SAC tidigare till Jämtland än till Härjedalen.

Den första LS i Jämtland bildades i Gällö 1914 ... då. Det var rallare. Det var ... ombyggnad av stambanan, tvärbanan ... där och då var det ... bildade dom LS. Så blev det i Järpen ganska tidigt och Mörsil, när dom byggde ut fabriken och det där.Och så

i Ulriksfors. Där ... hade vi ju majoriteten av pappersbrukets arbetarna med i LS. Det torde vara den första plats där vi hade majoriteten av den gruppen med. Och ... så ... Österund bildades ju 1918. Och ... så blev det några efter södra Inlandsbanan och så banan opp över sedan, Hallvikens LS och

Men sen ... kom ju då ... ja, så Högbroforsen i Häggenås, när dom byggde ut den, kraftstation och massafabrik. Det var Krüger som byggde. Det var ju bara ... var ... "syndikalisterna" var ensam organisation. Och den fortsatte sen bygget var slut och var den dominerande organisationen bland ... sen ... (otydl. ord, skr. anm.) driften började också. I fyra eller fem år var vi den största ... var vi majoritetsorganisation där. Och dom var med ... många av dom hade jobbat på bygget där och så sen på den ... (talaren avser här ett sågverk, se Kronheffer maj och juni 1979, skr. anm.) en annan LS opp i Häggenås som hette Gulåstjärn, som jag var med om och bildade, när jag gick in i SAC 1919. Många av dom var med där nere ... vid Högbro-forsens LS. Men i norra Jämtland där ... gick det tillbaka väldigt snabbt också - likafort som det gick oppåt. Det gjorde det ju inte i Härjedalen.

I Härjedalen "förblev organisationen stor och stark."

Det var ... måste vara ... nånting mera speciellt som gjorde att ...där ... förblev organisationen stor och stark. Den var ... blev ju inte den dominerande Efter, ska vi säga 1940, då var den väl inte dominerande på samma sätt som den hade varit tidigare. Men det är en Det borde skrivas en ... sån där uppsats, en avhandling om "syndikalismen" i Härjedalen för ... det är ... det är ett intressant fenomen också.

(G. A. Kronheffers berättelse i juli 1979 om "Syndikalismen" i Härjedalen är utskriven av Bertil Dahlberg i april 2002.)